

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:1270

av **Maria Abrahamsson (M)**

Domstolars och förvaltningsmyndigheters skyldighet att underrätta UD

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utreda i vad mån den i 10 kap. 13 § regeringsformen föreskrivna skyldigheten att hålla utrikesministern underrättad är förenlig med principen om domstolarnas och förvaltningsmyndigheternas självständighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Principen om domstolarnas självständighet gentemot den politiska makten är av central betydelse i en rättsstat. Principen kommer till uttryck i 11 kap. 3 § regeringsformen (RF), där det sägs att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en domstol ska döma i det enskilda fallet eller hur en domstol i övrigt ska tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall. Motsvarande princip gäller enligt 12 kap. 2 § RF för förvaltningsmyndigheterna.

Trots denna princip om förvaltningens självständighet har myndigheterna en skyldighet att underrätta Utrikesdepartementet i frågor av utrikespolitisk betydelse. Av 10 kap. 13 § RF framgår således att chefen för Utrikesdepartementet ska hållas underrättad när en fråga som är av betydelse för förhållanden till en annan stat eller till en mellanfolklig organisation uppkommer hos en statlig myndighet.

Underrättelseskyldigheten infördes i 1974 års regeringsform efter förslag av Grundlagsberedningen, som framhöll att det inte är tillräckligt att myndigheterna underrättar utrikesministern om sitt beslut utan att det krävs att underrättelse lämnas i så god tid att ministern får en reell möjlighet att orientera myndigheten om sakens utrikespolitiska betydelse (se Anders Eka m.fl., Regeringsformen med kommentar, 2012 s. 424 med hänvisningar).

Det har vid flera tillfällen ifrågasatts om underrättelseskyldigheten går att förena med principen om domstolarnas och förvaltningsmyndigheternas självständighet. Redan i SOU 1988:58, Utrikesförvaltningens inriktning och organisation, påpekades att underrättelseskyldigheten stod i konflikt med självständighetsprincipen och att denna konflikt borde undanröjas. I lagstiftningsärendet gällande en ny lag om internationell rättslig hjälp i brottmål (prop. 1999/2000:61, bet. 1999/2000:JuU19) anförde Lagrådet att det syntes något oklart hur underrättelseskyldigheten förhöll sig till regeringsformens föreskrifter om myndigheternas självständighet i sin verksamhet. Vidare har konstitutionsutskottet i ett granskningsärende uttalat att utvecklingen gått dithän att skyldigheten att underrätta utrikesministern inte gärna kan iakttas på samma sätt som förr (2009/10:KU10 s. 108).

Mot denna bakgrund finns anledning att utreda om regeringsformen bör förtydligas när det gäller förhållandet mellan förvaltningsmyndigheterna och chefen för Utrikesdepartementet i ärenden som är av utrikespolitisk betydelse samt om det åtminstone för domstolarnas del bör klart framgå av regeringsformen att principen om självständighet har företräde i händelse av konflikt med bestämmelsen om underrättelseskyldighet.

Maria Abrahamsson (M)